

Recitativ a szegedi pódiumról

Babits Mihály két szegedi hangja

és magyar fajszeretetének köszönhetjük!

Széchenyi hűséges segítőtársa volt kezdetől fogva ebben a nehéz munkában Hertelendy Károly alispán. A Hertelendy-család századokon át sok jeles közéleti szereplőt, országgyűlési követet, megyei vezetőt adott az országnak s főképp a Balaton környékén játszott nagy szerepet. Hertelendy Károly helyi ismereteivel és önzetlen lelkesedésével állandóan Széchenyi mellett állott s első igazgatója lett a Balatoni Hajózási Társaságnak. Ő maga és családja is sokat áldozott a balatoni hajózásra.

Az első részvényesek között volt
Deák Ferenc,

aki pedig soha, semmiféle üzleti vállalkozásban nem vett részt s a balatoni hajózáson kívül csak egy árvaház részvényéből jegyzett, természetesen önzetlenül, csupán áldozott ezzel a haza oltárán...

Széchenyi István gondoskodott angol gépészről és hajótervezőkről. Magát az első hajót, a »Kisfaludy«-t az öbudi hajógyárban építették. Széchenyi foglalkozott a kikötők és védgátak építésének problémáival is és mérnökeivel terveket is csináltatott. Nagy jelentőséget kölcsönözött a balatoni hajózás megindulásának az is, hogy a gabonát hajón Balatonra szállíthatták. Vasút nem volt még, elképzelhető, hogy milyen gazdasági értéket képviselt tehát ez a szállítási lehetőség!

Széchenyi szobor Balatonfüreden

Teljesen érthető hát, sőt elsőrendű kegyeleti kötelesség az, hogy gróf Széchenyi István szobrát állították Balatonfüreden. A felfűrt szobor már ott áll a parti sétány vén fái között s vigyázza a magyar tenger szépségét, derűs csillanását... Elgondolkozva, oldalvást néz a Balatonra, abban a pózban, amit a szobrászművésznek Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter jelölt meg. Hóman Bálint ajándéka ez a szobor, amelyet Andrási-Kurta János, a kitűnő fiatal szobrász tervei alapján természetéből faragtak ki. A szobor másfélszeres életnagyságú s a balatoni sporthét során, annak ünnepeinek keretében leplezik le szeptember első hetében. Itt említjük meg, hogy a kultuszminiszter még két szobrot ajándékozott Balatonfürednek, ahová nagyon gyakran lejár: Pásztor János két ércszobrát, az egyik a Balatoni Hajót, a másik a Balatoni Halászt ábrázolja. Ezeket próbaképpen már szintén felállították, de elhelyezésük még nem végleges. Elhelyezésükről ugyancsak a balatoni sporthét alkalmából gondoskodnak.

A másfélszázados évforduló ünnepségeinek fényében nem szabad elfelejtenünk, hogy csaknem 100 esztendeje a Balaton partján a magyar tenger felébredéséről és a magyar nemzet fejlődéséről álmodott gróf Széchenyi István, a legnagyobb magyar... Fehér kőszobra már ott áll a balatonfüredi fásor árnyas fái alatt és elmerengő tekintete a magyar sorsot, a magyar jövőt vigyázza... S az elegáns személyszállító hajók, a keresztorlások ott suhannak a zöldesillámú, hullámzó víz hátán, mint a nagy álmodó látomásának valóráválása, mint a magyar előreförés, életrevalóság és haladás szimbóluma...

Köszönetnyilvánítás.

Mindazon rokonok, jóbarát és ismerősöknek, kik felejtethetetlen jó férjem Kopasz Pál ny. MAV főmozdonyvezető temetésén részt vettek, koszorú- és virágadományokkal fájdalmonon enyhíteni igyekeztek, ezúton mondok hálás köszönetet.

Özv. KOPASZ PALNÉ

Fájdalomtól megtört szívvel jelentjük, hogy forrón szeretett édesapánk,

Varga Ferenc

ny. városi tisztviselő

életének 88-ik évében hosszú szenvedés után elhunyt. Temetése f. hó 11-én, d. u. 3 órakor lesz a belvárosi temető kupolacsarnokából. A gyászoló család.

(A Délmagyarország munkatársától) A tementes sorsszerű és kimerítően óráiban — amikor a gondolat és lelkiismeret, a magyar írás minden harcosa, hívője és reméteje (lett legyen hívője, ismerője, ismeretlen olvasója, áradásos rajongója, vagy hideg és tárgyilagos bírálója, ismerte és közeli fényében ragyoghatott, éhesen íbotta a nyilvánosság napsugarait, vagy sohasem láthatta a költőt), a magyar szó minden szerzetese és ministrálója fagyossá vált klapadt szemmel, értetlenül állt Tomi száműzöttének utolsó hajója előtt — dermedten és magáraeszmélt döbbenet zuhan rá a számvetés: Babits Mihály nemcsak a költő, a legjobb lelkiismeret, fejedelmi költő úszik el a végzet vizein, de vele tűnik, majdnem már távolodik véglegesen és visszaálmódhatatlanul egy korszak is. Az új magyar írás egy olimposi aranykora is.

Ki van még itt, ki maradt még velünk ebből az olimposi válogatottból, melyhez hasonló sor, értelem és dicsőség százévenként sem váltja egymást, — egy csapat, együtt és egyszerre, amely új értelmet adott az új magyar igéknek. A dával kezdődött a végzet tragikusan magyar stafétafutása, utána mindjárt Tóth Árpád, Kosztolányi és Juhász Gyula (közben még, hogy teljesebb legyen számunkra a Tisza partján a végzet: Móra Ferenc), még két elátkozott költő: Somlyó Zoltán és Emőd Tamás, utánuk a szörnű stafétával Karinythy és most Babits. Lehet-e dúsabb aratása az éjjelnek, van-e nyelv és nemzet, amely majdnem egyszerre és egymásután elviseli ekkora sebeket... És a magyar sors döbbenetes szólamához kiegészítőül még egy megrázó motívum: közülük egyik sem érte meg a hatvanéves öregség vidám és gyermeki nyugalomát, — ellenkezőleg, a legtöbb közülük az ötven év csúcsaira sem jutott fel... Ki van még itt a nagy nemzedékből, a nagy fejezetből, amely korszakot nyitott és korszakot hárított: talán csak Móricz Zsigmond, Szabó Dezső már és Somory Dezső. Egy nemzedék úszik el a végzetes éjjel fekete hajóján.

Visszagondolunk most — tán megfogunk néhány pillanatnyi perccel, pár tűnő képet — azokra a délelőtti órákra, mikor Babits erre járt. Szeged felé. Mert a helyettes tanári idő Szekszárd, Pécs és Fogaras között, valóban csak pillanatok volt az ámulások átmeneti homok-városában. Eppen csak annyira elég, hogy megszűnjen egy éjteli emlék rímében és ritmusban a csipkés toronyról, amely a szegedi éjszakában örökös csillagok gyertyái között hallgatagra. De ez a pár sor, ez a néhány rím elég, hogy Szeged hozzákapcsolja a maga lankadt vitorláit Babits Mihály oeuvre-jének halhatatlan gőzöséhez.

A helyettes tanárság hamar elmúlt a szegedi gimnáziumban, néhány szegedi verset őriznek tán a »Szeged és Vidéke« muzeumi kötetek, hamar jöttek a fogarasi évek néhány halhatatlan levéllel Irizs koszorújában. De az a barátság, amelyet Várad és a Holnap kötött a két száműzetésbe küldött helyettes tanár odysseusi távolságai között, az a barátság, amely kivirágzott Babits helyettes tanár úr és Juhász Gyula helyettes tanár úr között, az megmaradt a tőnő években túl, mindvégig. Míg csak Babits el nem búcsúztatta Ady és Tóth Árpádot és Juhász Gyulát, amíg csak nem maradt költő a nagy nemzedékből, aki búcsút mondjon Babits hajója után.

Majdnem húsz év múlt el a csipkés torony éneklése után, mikor Babits Mihály Szegedre érkezett hogy megtalálja Juhász Gyulát. 1923 pünkösdjén volt, az írás és az újság szegedi legényei országos fényű ünnepséget rendeztek és harsonáztak Juhász Gyula negyedszázados költő állomásán, hogy a hivatalos fények helyett visszaadják a szegedi költőnek — ha lehet — az élet napfényét, hitét és ösztönzését. A költő akkor már túl volt az első halálos kísérletek önmésző tüzein, meg kellett mozdítani a magyar irodalmi életet a szegedi szó remetéjéért. Kikerestük és kitaláltuk a »negyedszázados költő jubileumot«, megfűjtük a harsonákat a költőért — soha jobb ügyért nem szóltak ezek a furcsa és recsesz harsonák — és a homokparton őgyelgő szegedi költőért megmozdult az egész Holnap-nemzedék, az egész magyar irodalmi élet.

Tűző pünkösdvassárnap reggel érkeztek az írók, hogy köszöntsék szegény Villont. Anna és a szegény népség poétáját. Délelőtt ott álltak sorban a Belvárosi Mozi piros pünkösdi rózsás pódiumán: Babits, Kosztolányi, Szabó Lőrinc, Miklós János, Somlyó Zoltán, Móra Ferenc és mások még. Akkor még, majd húsz év előtt akadt egy

telt mozi terem, amely egybegyűlt a költőért, látni és hallgatni a költő köszöntésére gyűlt költőket. És egymás után szóltak, mondták és olvastak vallomásukat, rímeiket, ékes öleléseket, kinek mire tellett, hogy körülfogják és megöleljék a szegedi remetét, aki nem volt más, csak költő, mindhaláláig magyar költő. A függöny elé állt ezüstös mosolygással Móra Ferenc és csendes, szemérmes mosolygással előhúzta a zakójába bujtatott kis csokrot, reggel kiment a tápéi Krisztus felé, a tiszaparti mezőkre — maga mondta így — és pipacsból, szarkalábból, búzavirágból maga font bokrétát, mert úgy érezte, hogy ez a kis mezeivirág bokréta köszönti leghívebben a szegedi homok költőjét...

A két szegedi költő könnybelábadt szemmel megölelte egymást (könnybelábadt szemmel ült az egész nézőtér mehatottan), nem tudni melyiknek szólt könnyesebben, mehatottabban a boldog gyermeki szívekből kívánczó taps, — aztán Babits Mihály következett.

Előállt a maga ódon és tanáros szikár zsakettjében, papírlapot vett elő és a maga vékony, magas, meg-megcsukló oly jellegzetes éneklő, ritmust kereső hangján mondani kezdte:

— Most — meg — fogtalak — Juhász — Gyula... most — meg — fog — talak...

És elmondta, mint bujt előre húsz éven át a váradi Holnap óta a leghívebb, mindörökké való barát, mint tört előre, mint tört ki szinte láthatatlanul, de ime most a negyedszázados jubileum ünnepi köszöntőjén nem bújhatott tovább, ime most itt van a két régi legény, most megfogtalak Juhász Gyula...

Aki hallotta Babits Mihálynak ezeket a szavait a Belvárosi Mozi pódiumán a jubileumi Juhász-köszöntés ünnepében, az bizonyára ma is beborzong, ahogy visszahallja a nyilvános színpad fényében oly szokatlanul ható szikár zsakettes, kissé felszegen ható alakjának éneklő hangnemt. Most megfogtalak Juhász Gyula... — hallatszik ma is kitörhetetlenül a költő hangja, mint egy életre szóló kíséret.

Két esetlen helyettes tanár állt egymás mellett ódon és félszeg zsakettben: Babits Mihály és Juhász Gyula.

Sok évvel később megegyeszer megjelent a szegedi pódiumon ez az éneklő, ritmizáló olvasó helyettes tanár. Amikor új életre indult a megfáradt »Nyugat«, Móricz Zsigmond állt a szerkesztői örökre, Osvát Ernő örökre. Móricz Zsigmond nagy országos körúton járt, hogy megegyeszer megpróbálja megmozdítani a magyar olvasók lelkiismeretét a magyar fejezetet építő »Nyugat-ért és az ő lelkesítő szavaira a Szegedi Fészek Klub vállalta a szegedi Nyugat-est megrendezését. Igen, ez jó néhány év előtt volt, még ott ült a tárgyaló és eligazító asztalnál a literátus főkapitány, szegény jó Szalay József is és csodák-csodájára soha nem volt még ilyen fellángolás, ilyen tömegelés, táblás és pótszékes ház, még theatre parée is, a hallgatók száza ott ültek a Tisza nagytermében, föl egészen a pódiumig, körülveve a székekkel az előadói asztalt is...

Erre az emlékezetes, nagy kivonulásra, a szegedi Nyugat-estre felvonult az új magyar irodalom páratlan együttese. Együtt érkezett és egymásután olvasott fel Móricz Zsigmond, Kosztolányi Dezső, Schöpplin Aladár, Nagy Endre, Gellért Oszkár és Babits Mihály.

A terem az élő és szóló írók búvólejtében állt és ebben a lobbanó, forró légkörben jelent meg az emelvényen hagyományos helyettes tanári zsakettjében Babits Mihály. (Csakhogy ekkor már Juhász Gyula a maga történetének rácsait zárta magára.) Most nem szólhatott éneklő: »Most megfogtalak Juhász Gyula...« mert ekkor már véglegesen és tragikus búcsúzással elbújt és eltűnt a szegedi költő az élet, a társak és a barátok elől. Babits állta a telt ház szisszenését, lázas lélekzését, aztán rákezdett a »Naiv balladák tompa és meg-megcsukló éneklésére, »Naiv ballada, melyben a költő elbeszéli...« Szólt a ritmus, dalosan, éneklő, mintha zenére keltek volna a betűk és visszahangozva, mint a recitativ.

Utána még fölhangzott Kosztolányi »Hónajac, — csupa i, csupa ell, csupa ö... Hóna, Hóna... Szólt a két zene, két dal, — két költő a verseiből énekel.

Aztán vége volt a lángoló estének és reggelre a költőkkel visszaindult a gyorsvonat. Előbb Kosztolányi búcsúzott el Szegedről és most már Babits sem tér többet vissza, hogy megtalálja a rejtőz, bújkáló Juhász Gyulát.

De e percek és a hangok megmaradnak halhatatlanul, mint a költők.